

ПРАВНИ ФАКУЛТЕТ УНИВЕРЗИТЕТА У КРАГУЈЕВЦУ

УСЛУГЕ И ОДГОВОРНОСТ

**Уредник
МИОДРАГ МИЋОВИЋ**

**Крагујевац
2017.**

УСЛУГЕ И УСЛУЖНА ПРАВИЛА

Зборник реферата са Међународног научног скупа одржаног 19. маја 2017. године, на Правном факултету у Крагујевцу.

Међународни научни одбор Мајског саветовања:

Проф. др Мирослав Миловић, Филозофски факултет Универзитета у Бразилији; Проф. др Маркус Фаро де Кастро, Правни факултет Универзитета у Бразилији; Проф. др Данче Манолева-Митровска, Правни факултет "Јустинијан I", Универзитета "Кирил и Методије" Скопље; Проф. др Миха Јухарт, Правни факултет Универзитета у Љубљани; Проф. др Хрвоје Качер, Правни факултет Свеучилишта у Сплиту; Проф. др Един Ризвановић, Правни факултет Универзитета "Џемал Биједић" у Мостару; Проф. др Снежана Миладиновић, Правни факултет Универзитета Црне Горе; Проф. др Миодраг Мићовић, Правни факултет Универзитета у Крагујевцу

ИЗДАВАЧ: Правни факултет Универзитета у Крагујевцу
Јована Цвијића 1, 34000 Крагујевац
Тел: (034) 306 510
телефакс: (034) 306 540
е-пошта: faculty@jura.kg.ac.rs
веб: <http://.jura.kg.ac.rs>

РЕЦЕНЗЕНТИ Проф. др Хрвоје Качер
Проф. др Снежана Миладиновић
Проф. др Миодраг Мићовић

ЗА ИЗДАВАЧА: Проф. др Драган Вујисић

УРЕДНИК: Проф. др Миодраг Мићовић

ШТАМПА: Графопромет д.о.о.

ТИРАЖ: 100

ISBN 978-86-7623-074-7

Штампање Зборника подржало Министарство просвете, науке и технолошког развоја Републике Србије

САДРЖАЈ

Начелна разматрања о услугама

1. Др Снежана Миладиновић, редовни професор
ОДГОВОРНОСТ И УСЛУЖНИ ПОСЛОВИ 3
2. Др Миодраг Мићовић, редовни професор
ОБАВЕЗЕ ПРУЖАОЦА УСЛУГА И ПОСЛЕДИЦЕ
ПОВРЕДЕ УГОВОРА О УСЛУГАМА 23
3. Др Јадранка Дабовић Анастасовска, редовни професор
Др Ненад Гавриловић, ванредни професор
ОДГОВОРНОСТ ДАВАОЦА УСЛУГА У ЕВРОПСКОМ УГОВОРНОМ ПРАВУ
И У ПРАВНИМ СИСТЕМИМА ЗЕМАЉА РЕГИОНА: ОПШТИ РЕЖИМ 41

Пословне и прометне услуге

1. Др Игор Камбовски, ванредни професор
ГРАЂАНСКО-ПРАВНА ОДГОВОРНОСТ ЗАСТУПНИКА 77
2. Др Бојан Урдаревић, ванредни професор
ПРУЖАЊЕ УСЛУГА ОД СТРАНЕ МУЛТИНАЦИОНАЛНИХ
КОМПАНИЈА И КОДЕКСИ КОРПОРАТИВНОГ УПРАВЉАЊА 85
3. Др Лорис Беланић, доцент, Мр Иво Шкунца
АСИГНАЦИЈА КАО ПРОМЈЕНА СУБЈЕКТА
У ОБВЕЗНОПРАВНОМ ОДНОСУ 99
4. Др Слободан Симовић, доцент
ЗНАЧАЈ ПОСЛОВНЕ ЕТИКЕ И КОРПОРАТИВНЕ ДРУШТВЕНЕ
ОДГОВОРНОСТИ ЗА ИНДУСТРИЈУ ПРИВАТНОГ ОБЕЗБЕЂЕЊА 115
5. Др Иван Тот, виши асистент
СУВРЕМЕНИ ПОЈАМ ПОСЛА ОПЕРАТИВНОГ *LEASING*-А
НА ПОДРУЧЈУ ЕУРОПЕ 141
6. Милан Јечменић, сарадник у настави
УГОВОР О СПОНЗОРСТВУ КУЛТУРЕ И УМЕТНОСТИ 193

Финансијске и банкарске услуге

1. Др Хрвоје Качер, редовни професор
Др Бланка Иванчић Качер, доцент
ГОДИНУ ДАНА ПОСЛИЈЕ, 2017. ГОД. – *QUO VADIS CHF* 207
2. Др Свето Пурић, редовни професор
ЦЕНТРАЛНА БАНКА И БАНКАРСКЕ УСЛУГЕ 237

II

3. Др Данче Манолева Митровска, редовни професор
Мр Владимир Митревски, саветник у адв. канц.
ПОСТУПАК ЗА ПРИНУДНУ НАПЛАТУ ПОТРАЖИВАЊА БАНКЕ
ИЗ УГОВОРА О КРЕДИТУ НА ОСНОВУ МЕНИЦЕ 249
4. Др Соња Бунчић, редовни професор
Милена Галетин, асистент
МА Олга Дамјановић, сарадник у настави
МИКРОФИНАНСИЈСКЕ ИНСТИТУЦИЈЕ - НАСТАНАК И ОПСТАНАК
У НОВИМ ЕКОНОМСКИМ И ПРАВНИМ ОКВИРИМА 265
5. Др Владимир Козар, ванредни професор
Немања Алексић, адвокат
НАРУШАВАЊЕ НАЧЕЛА ЈЕДНАКЕ ВРЕДНОСТИ ДАВАЊА
УГОВАРАЊЕМ ВАЛУТНЕ, ДЕВИЗНЕ ИЛИ ИНДЕКСНЕ КЛАУЗУЛЕ 279
6. Др Јасмина Лабудовић Станковић, ванредни професор
ПОКРОВИТЕЉСТВО (ПОСАО ПРЕУЗИМАЊА ЕМИСИЈЕ) 305

Осигурање

1. Др Катарина Иванчевић, редовни професор
ОСИГУРАЊЕ ОД ОДГОВОРНОСТИ ТУРИСТИЧКИХ АГЕНЦИЈА 317

Туризам

1. Др Грасиела Гауди, редовни професор
Др Еухенио дел Бусто, ванредни професор
ПРЕГЛЕД РЕГУЛАТИВЕ О ТУРИСТИЧКИМ УСЛУГАМА
У АРГЕНТИНИ 343
2. Др Драган Вујисић, редовни професор
КАМПОВАЊЕ КАО ОБЛИК ТУРИСТИЧКЕ УСЛУГЕ 357
3. Др Драган Батавељић, редовни професор
УСЛУГЕ СЕОСКОГ ТУРИЗМА 371
4. Др Карлос Торес, ванредни професор
ПРАВНИ АСПЕКТИ РЕЗИДЕНЦИЈАЛНОГ ТУРИЗМА У ПОРТУГАЛУ ... 389
5. Др Антонија Паниза Фулана, ванредни професор
НОВЕ ТЕХНОЛОГИЈЕ У КОНТЕКСТУ ПОВЕЗАНИХ ПУТНИХ
АРАНЖМАНА И ОДГОВОРНОСТИ 397
6. Др Вентура Енрике Мота Флорес, професор истраживач
ТУРИСТИЧКА РЕГИОНАЛИЗАЦИЈА У ФУНКЦИЈИ УПРАВЉАЊА
ТУРИСТИЧКИМ ДЕСТИНАЦИЈАМА 405
7. Др Андреј Мићовић, доцент
ВАНСУДСКА ЗАШТИТА СТИЦАЛАЦА ТАЈМ-ШЕРИНГА..... 421

8. Ана Тимчић, докторанд
ОДГОВОРНОСТ ОРГАНИЗАТОРА ПУТОВАЊА
ПРЕМА ПРЕДНАЦРТУ ГРАЂАНСКОГ ЗАКОНИКА 437

Спорт

1. Др Ненад Ђурђевић, редовни професор
ИМОВИНСКА ОДГОВОРНОСТ СПОРТСКИХ СТРУЧЊАКА 449

Услуге од општег интереса

1. Др Зоран Павловић, редовни професор
Милан Дакић, саветник омбудсману АПВ
КАРАКТЕРИСТИКЕ НОРМАТИВНОГ УРЕЂЕЊА УСЛУГЕ
ДАЉИНСКОГ ГРЕЈАЊА У РС У ОДНОСУ НА НАСТАНАК,
ПРОМЕНУ И ПРЕСТАНАК ПРАВА И ОБАВЕЗА ИЗ УГОВОРА
О ПРОДАЈИ ТОПЛОТНЕ ЕНЕРГИЈЕ И ЗАШТИТУ ПРАВА
КРАЈЊЕГ КУПЦА 485
2. Др Предраг Стојановић, редовни професор
ЛИБЕРАЛИЗАЦИЈА КОМУНАЛНИХ УСЛУГА
СА ОСВРТОМ НА СТАЊЕ У РС 515
3. Др Срђан Владетић, ванредни професор
АВГУСТОВО ЗАКОНОДАВСТВО У ПОГЛЕДУ
УПРАВЉАЊА ВОДОВОДИМА 529

Интелектуална својина и услуге

1. Др Тони Дескоски, редовни професор
Др Вангел Доковски, доцент
(НЕ)ДОПУШТЕНОСТ АУТОНОМИЈЕ ВОЉЕ КОД ВАНУГОВОРНЕ
ОДГОВОРНОСТИ ЗА ШТЕТУ ИЗ ПОВРЕДЕ ПРАВА
ИНТЕЛЕКТУАЛНЕ СВОЈИНЕ 539
2. Др Божин Влашковић, редовни професор
Др Милица Шутова, др. комис. за инспек. надзор - Скопје
ЕВРОПСКИ СУД О ИДЕНТИЧНОМ ПОЛОЖАЈУ
ЗАКУПОДАВЦА И ПРОВАЈДЕРА, КАО ПОСРЕДНИКА УСЛУГА
У СМISЛУ ПОВРЕДЕ ЖИГА 551
3. Др Сениша Варга, ванредни професор
ТЕХНОЛОГИЈА ТРАНСФЕРА ТЕХНОЛОГИЈЕ 563
4. МА Његослав Јовић, виши асистент
ИСТОРИЈСКИ РАЗВОЈ *TELLE QUELLE* ОДРЕДБЕ У ПАРИСКОЈ
КОНВЕНЦИЈИ ЗА ЗАШТИТУ ИНДУСТРИЈСКЕ СВОЈИНЕ 589

Медијске услуге

1. Др Јелена Вучковић, доцент
УСТАВНЕ ГАРАНЦИЈЕ И ОГРАНИЧЕЊА СЛОБОДЕ
МЕДИЈСКИХ УСЛУГА 605

Здравство и социјална заштита

1. Др Емилија Станковић, редовни професор
„ЈАВНО ЗДРАВЉЕ“ У СТАРОМ РИМУ – *CLOACA MAXIMA*..... 617
2. Др Драгица Живојиновић, редовни професор
МЕРЕ СПЕЦИЈАЛНЕ ЗАШТИТЕ МАЛОЛЕТНИХ ИСПИТАНИКА
У УРЕДБИ ЕВРОПСКЕ УНИЈЕ БР. 536/2014 627
3. Др Бланка Иванчић Качер, доцент
ГРАЂАНСКОПРАВНИ СТАТУС *ORPHAN DRUGS*
(ЛИЈЕКОВА „СИРОЧИЋА“) У РЕПУБЛИЦИ ХРВАТСКОЈ 647
4. Др Маја Просо, доцент
ПРАВА ПАЦИЈЕНАТА НА ЗАШТИТУ
ОСОБНИХ ПОДАТАКА О ЗДРАВЉУ 673
5. Др Вељко Влашковић, доцент
„НАЈБОЉИ ИНТЕРЕС БУДУЋЕГ ДЕТЕТА“ У КОНТЕКСТУ ПРИСТУПА
УСЛУГАМА БИОМЕДИЦИНСКИ ПОТПМОГНУТОГ ОПЛОЂЕЊА 699
6. Тамара Ђурђић Милошевић, асистент
ЕТИЧКА И ПРАВНА РАЗМАТРАЊА ТРАНСПЛАНТАЦИЈЕ ОРГАНА 711

Управа

1. Др Радоје Брковић, редовни професор
УСЛУГЕ ИНСПЕКЦИЈЕ РАДА, УПРАВНЕ ИНСПЕКЦИЈЕ И ЖАЛБЕНИХ
КОМИСИЈА У ЦИЉУ ЗАШТИТЕ ПРАВА ЗАПОСЛЕНИХ 727
2. Др Срђан Ђорђевић, редовни професор
ЗАЈЕДНИЦА СРПСКИХ ОПШТИНА КАО ПРУЖАЛАЦ УСЛУГА 743
3. Др Милан Палевић, ванредни професор
Е-УПРАВА КАО НЕОПХОДАН СЕРВИС ГРАЂАНА У РС 761
4. Др Жаклина Спалевић, ванредни професор
ЕЛЕКТРОНСКА ДЕМОКРАТИЈА И ЕЛЕКТРОНСКО ГЛАСАЊЕ 771
5. Др Дражен Миљић, секретар Универзитета у Бањој Луци
САВРЕМЕНА ДИЛЕМА У ВЕЗИ СА ПРУЖАЊЕМ ЈАВНИХ УСЛУГА 785

Образовање

1. Др Дејан Матић, доцент
НАЦРТ ЗАКОНА О ВИСОКОМ ОБРАЗОВАЊУ
И НОВЕ ОСНОВЕ УСЛУГА У ВИСОКОМ ОБРАЗОВАЊУ 805
2. Милан Костић, асистент
УСЛУГЕ ДОДАТНОГ ОБРАЗОВАЊА И ОБУКЕ ПРИ НАЦИОНАЛНОЈ
СЛУЖБИ ЗА ЗАПОШЉАВАЊЕ 815

Заштита корисника услуга

1. Др Срећко Јелинић, редовни професор
Др Звонимир Јелинић, доцент
ГОДСПОДАРСТВО И УСЛУЖНИ ПОСЛОВИ
С ПОСЕБНИМ ОСВРТОМ НА УЛОГУ И ОДГОВОРНОСТ РЕВИЗОРА 827
2. Др Зоран Миладиновић, редовни професор
ОДГОВОРНОСТ ПРЕВОЗИОЦА ИЗ УГОВОРА О ПРЕВОЗУ СТВАРИ847
3. Др Милена Петровић, редовни професор
ОКОНЧАЊЕ ПОСТУПКА МЕДИЈАЦИЈЕ И ЊЕГОВЕ ПОСЛЕДИЦЕ 873
4. Др Велисав Марковић, ванредни професор
ОДГОВОРНОСТ ДАВАЛАЦА УСЛУГА
ПРЕД СУДОМ ЧАСТИ ПРИВРЕДНЕ КОМОРЕ 893
5. Мр Зоран Вуковић, асистент
КЛАУЗУЛЕ О НЕДОГОВОРНОСТИ У ПОТРОШАЧКИМ УГОВОРИМА 911

Услуге и кривична одговорност

1. Др Ванда Божић, научни сарадник
Др Жељко Никач, редовни професор
КАЗНЕНОПРАВНА ОДГОВОРНОСТ ЗА ПРИМАЊЕ МИТА
КАО НАГРАДЕ ЗА ОБЕЋАНУ УСЛУГУ 925

Услуге и друга са њима повезана питања

1. Др Маријана Дукић Мијатовић, редовни професор
ПРЕДНОСТИ АРБИТРАЖНОГ РЕШАВАЊА
ПРИВРЕДНИХ СПОРОВА 943
2. Др Габријела Михелчић, ванредни професор
Др Маша Marochini Зрински, доцент
УТЈЕЦАЈ ЗАШТИТЕ "КОНВЕНЦИЈСКИХ" ПРАВА
НА УГОВОР О НАЈМУ СТАНА 955

3. Др Нина Планојевић, ванредни професор РАСПОДЕЛА ТРОШКОВА ОДРЖАВАЊА СТАМБЕНИХ ЗГРАДА У ПРЕДНАЦРТУ ГРАЂАНСКОГ ЗАКОНИКА СРБИЈЕ	983
4. Др Мирослав Милосављевић, ванредни професор ОРГАНИ БАНКЕ КАО СУБЈЕКТИ УСЛУЖНИХ ПОСЛОВА И ЊИХОВА ОДГОВОРНОСТ У РЕПУБЛИЦИ СРБИЈИ	1001
5. Др Ана Опачић, доцент ПРОБЛЕМ ПРЕЗАДУЖЕНОСТИ ФИЗИЧКОГ ЛИЦА У СВЕТЛУ ИНСТИТУТА ИНДИВИДУАЛНОГ СТЕЧАЈА	1021
6. Др Зоран Јовановић, доцент ЗНАЧАЈ ЈАВНИХ НАБАВКИ У ПРОЦЕСУ ПРИСТУПАЊА РС ЕУ СА ПОСЕБНИМ ОСВРТОМ НА ЛОКАЛНУ САМОУПРАВУ	1039
7. Др Драгана Ћорић, доцент ОДГОВОРНОСТ ЗАКОНОПИСЦА И ЗАКОНОДАВЦА ЗА ЈЕЗИЧКИ ИСПРАВАН И РАЗУМЉИВ ТЕКСТ ЗАКОНА	1055
8. Др Зоран Илкић, правни заступник ДДОР Нови Сад ПРОБИЈАЊЕ ПРАВНЕ ЛИЧНОСТИ - РАЗЛИКЕ У ОДНОСУ НА ПОБИЈАЊЕ ПРАВНИХ РАДЊИ ДУЖНИКА	1067
9. Миливоје Лапчевић, асистент ПАУШАЛНО ОПОРЕЗИВАЊЕ ПРИХОДА ПРЕДУЗЕТНИКА - ЗАКОНОДАВНИ ОКВИР И ФИСКАЛНИ ЕФЕКТИ	1079
10. Немања Пандуревић, докторанд ОБАВЕШТЕЊЕ О НЕСАОБРАЗНОСТИ РОБЕ ПО БЕЧКОЈ КОНВЕНЦИЈИ	1091
11. Јелена Јанковић, докторанд МОРАЛНИ РИЗИК У ОСИГУРАЊУ ЗА СЛУЧАЈ НЕЗАПОСЛЕНОСТИ	1111
12. Јелена Милосављевић, МА ПОСаО КРЕДИТА И ТЕНДЕНЦИЈЕ У РАЗВОЈУ КРЕДИТНЕ УСЛУЖНЕ ФУНКЦИЈЕ	1025

Јелена Јанковић, докторанд
Правног факултета Универзитета у Нишу

УДК: 368:331.56

МОРАЛНИ РИЗИК У ОСИГУРАЊУ ЗА СЛУЧАЈ НЕЗАПОСЛЕНОСТИ

Резиме

Полазећи од теоријске претпоставке да осигурање за случај незапослености може да утиче на промену понашања незапосленог лица, аутор анализира могућности нормативне интервенције у систем заштите од незапослености у циљу проналажења решења за проблем моралног ризика и унапређење одговорности осигурања. Рад представља покушај дизајнирања сета решења за фундаментални конфликт који настаје између наступања ризика незапослености и иницијативе незапосленог лица за избегавање ризика. Предмет истраживања сагледан је кроз призму основних начела социјалног осигурања, као и принципа равнотеже и сразмерности. У раду је анализиран однос између моралног ризика и моралности осигурања, кроз увођење одговорности у осигурање. Свакако, предложена нормативна инфраструктура система осигурања за случај незапослености нема потенцијал да искорени морални ризик, али се оправдано могу очекивати, бар неки, позитивни ефекти на плану смањења стопе незапослености и обезбеђењу транзиције према стабилном запошљавању.

Кључне речи: морални ризик, одговорност, осигурање, незапосленост

1. Уводна разматрања

Пут до ефикасне заштите од незапослености присутан је бројним нормативним и практичним изазовима. Један од најконтроверзнијих изазова са којима се сусреће осигурање за случај незапослености на путу своје ефикасности је морални ризик који у теоријским расправама има веома запажено место.

Асиметрија информација која настаје као резултат немогућности осигураваача да прати активности осигураника производи проблем моралног ризика у осигурању. Осигураник, захваљујући томе што не подноси целокупан терет неког негативног животног догађаја, јер је „купио“ осигурање, проналази начине да се понаша неопрезно. Понашајући се у складу са властитим интересом осигураници у осигурању за случај незапослености продужавају

трајање стања незапослености и понашају се селективно у погледу прихватања одређеног посла.

Уопштено, морални ризик је назив дат ризику који постоји када једна уговорна страна може да промени своје понашање на штету друге уговорне стране након што је уговор закључен.

Тако, морални ризик постоји код неприметних понашања осигураника код којих су последице приметне. Те последице су зависност од бенефиција, дуже трајање периода незапослености, замка благостања, нестабилност запослења и сл.

С тим у вези, морални ризик означава негативне последице добронамерних напора поделе терета. На тај начин, социјална одговорност постаје еуфемизам за индивидуалну неодговорност.

Свакако, треба посебно подвући да насупротив преовлађујућем теоријском ставу о великом негативном утицају моралног ризика на ефикасност осигурања за случај незапослености емпиријски докази упућују на то да треба оставити простора за стварање једне солидније искуствене основе која ће омогућити поузданија научна предвиђања онога што се у условима постојања моралног ризика може очекивати.

Свака теоријска уљуљканост, па и у погледу негативних аспеката моралног ризика на ефикасност социјалног осигурања, може довести до непрактичних и неприменљивих решења проблема ефикасности заштите од незапослености.

Због тога, законска инфраструктура осигурања за случај незапослености треба да инкорпорира принцип равнотеже и принцип сразмерности са циљем решавања фундаменталног конфликта који настаје услед деловања моралног ризика у осигурању.

Фундаментални конфликт се огледа у томе да што је боље осигурање против неког непредвиђеног догађаја појединци мање предузимају активности да избегну осигурани догађај, зато што мење подносе пун капацитет последица својих акција.

За решавање сукоба између ризика и иницијативе за избегавање ризика потребно је дизајнирати сет алата како би се избегло да се систем заштите од незапослености скамени у неком традиционалном оквиру.

Успех трајније вредности осигурања за случај незапослености као инструмента за постизање дугорочне стабилности остварује се увођењем одговорности у осигурање.

За постизање одговорног осигурања за случај незапослености нормативни притисак треба извршити у правцу увођења делимичног осигурања, неједнаке поделе терета уплате доприноса, проширења круга лица који имају право на бенефиције из осигурања и увођењем избора у осигурање.

Свакако, морални ризик у осигурању за случај незапослености јесте проблем, али не и проблем без решења. Наравно, треба ограничити претерана очекивања да ће увођење одговорности, равнотеже и сразмерности у осигурање за случај незапослености искоренити проблем моралног ризика и смањити

неефикасност осигурања на плану решавања дугорочних проблема, али свакако се могу очекивати бар неки позитивни ефекти.

2. Показатељи моралног ризика

На путу постизања успеха трајније вредности осигурању за случај незапослености стоје више или мање контроверзне препреке. Судећи по резултатима ранијих истраживања у први план излази морални ризик као један од значајних фактора смањења ефикасности социјалног осигурања, као и осигурања уопште.

Оно што морални ризик значи јесте да ублажавање последица лошег понашања подстиче то лоше понашање.¹ У том смислу, морални ризик у осигурању односи се на тенденцију да осигурање од губитка смањује подстицај за спречавање и умањење губитака услед наступања осигураног случаја.

С тим у вези, морални ризик означава негативне последице добронамерних напора поделе терета. На тај начин, социјална одговорност постаје еуфемизам за индивидуалну неодговорност.²

Наиме, морални ризик је феномен који се састоји у томе да осигурање може променити нечије понашање. У том смислу, уколико је неко осигуран, онда би се могло десити да постане неопрезан.

Постоји већи број дефиниција моралног ризика. Према једној од тих дефиниција морални ризик је назив дат ризику који постоји када једна уговорна страна може да промени своје понашање на штету друге уговорне стране након што је уговор закључен. Уопште у осигурању се морални ризик може дефинисати као тенденција да носиоци полисе осигурања са мање напора штите осигурана добра од крађе и оштећења.³

Тако, морални ризик представља пример економске интеракције која укључује несавршену опсервабилност. Наиме, осигуравач не може посматрати одређене радње предузете од осигураника, односно акције које имају утицај на исплату од стране осигуравача.⁴ Дакле, морални ризик се односи на ситуације у којима једна уговорна страна не може да прати акције (активности) друге уговорне стране. Поред тога ова немогућност осигуравача да обрати пажњу на

¹ Морални ризик постоји када појединци са здравственим осигурањем имају више посета лекару, када појединци чије су куће осигурани од пожара чешће изгоре у пожару; када појединци чији су аутомобили осигурани од крађе чешће буду украдени од оних који нису осигурани, када појединци који су осигурани од повреде чешће бивају повређени и сл. Међутим, свакако треба подвући да постојање опасности од моралног ризика не значи да осигурање не треба да буде обезбеђено.

² Baker, T., *On the Genealogy of Moral Hazard*, Texas Law Review, Vol 75, No 2/1996, стр. 238.

³ Tumay, M., *Asymmetric Information and Adverse Selection in Insurance Markets: The problem of Moral hazard*, Yonetim ve Economy, Vol 16, No 1/2009, стр. 109.

⁴ Rubinstein, A., Yaary, M. E., *Repeated insurance Contracts and Moral hazard*, Journal of economic theory, Vol 30, 1983, стр. 74.

осигураника ствара подстицај код осигураника да када „купе“ осигурање делују на начин који повећава вероватноћу исплате већих бенефиција.

Утицај осигурања на понашање запослених и послодаваца је једна врста моралног ризика. Наиме, осигурање за случај незапослености охрабрује незапослене да конкуришу за радна места са високим платама али са вишим ризиком од незапослености. Осигуравачи (из јавног или приватног сектора) не могу директно да контролишу акције радника на које их подстиче повећана корисност од осигурања тако да траже радна места са већим платама. Са друге стране, послодавци стварају квалитетне послове, са већим платама али са већим ризиком од незапослености. Насупрот томе, пораст аверзије (антипатије) према ризику подстиче раднике да траже посао са нижим платама и са мањим ризиком од незапослености.⁵

Контроверзна природа моралног ризика у осигурању за случај незапослености свој пуни сјај показује у повећању вредности стања незапослености. Наиме, осигурање за случај незапослености као део социјалног осигурања постоји да би од губитка зараде заштитило незапослена лица у једном периоду стања незапослености. Ова заштитна функција осигурања за случај незапослености се сусреће са парадоксом стварања зависности од бенефиција и замке благостања.

Наиме, став је многих аутора да постојање моралног ризика доводи до тога да појединци радије бирају да буду незапослени и примају новчану накнаду из осигурања него да се ангажују на плану налажења запослења. Новчана накнада замењује изгубљену зараду услед престанка радног ангажовања, те незапослено лице не осећа пун терет стања незапослености. Тако, у намери проналажења одговарајућег посла незапослено лице продужава период незапослености и поступа „избирљиво“ у односу на могуће запослење. На тај начин новчана накнада омогућава незапосленом лицу да се понаша, помало селективно, и да не прихвати први доступан посао, већ да спроведе обимнију потрагу за запослењем које сматра одговарајућим.

Бројни аутори указују на ову негативну компоненту заштитне природе осигурања за случај незапослености. Тако, Мортенсен (*Mortensen*) указује да промене у нивоу и трајању права на новчану накнаду, у смислу њиховог повећања, има два обесхрабрујућа ефекта. Прво, с једне стране повећава вредност стања незапослености, а с друге стране повећава вредност стања запослености са идејом да се буде отпуштен у будућности. Други ефекат повећања висине и трајања права на новчану накнаду доводи до напуштања периода незапослености за лица који не испуњавају услове за бенефиције из

⁵ Видети више: Acemoglu, D., Shimer, R., *Efficient Unemployment Insurance*, The Journal of political economz, Vol. 107, No. 5/1999, стр. 894-920.

осигурања за случај незапослености као и за лица која су исцрпела своја права из осигурања.⁶

Свакако, треба указати и на другачија мишљења. Тако, према Четију (*Chetty*) у несавршеним шемама приватног осигурања бенефиције омогућавају уравнотежену потрошњу у периоду незапослености. Без тих бенефиција незапослени са малим уштеђевинама би били присиљени да се врате на рад прихватајући послове нижег квалитета које иначе не би изабрали да су имали ресурсе који би им омогућили да продуже период тражења посла. У том случају новчана накнада промовише ефикасност, а не морални ризик.⁷

С тим у вези не треба изгубити из вида да примаоци новчане накнаде углавном имају историју стабилног запослења и нису незапослени по својој вољи, а новчана накнада коју примају је привремена и значајно мања од зараде на коју су навикли, разумно је претпоставити да ће већина прималаца новчане накнаде желети поновно запослење, а не да покушава да поновно запослење одложи.

За овакве самомотивисане незапослене проблем моралног ризика је маргинализован, или практично не постоји. Са друге стране, армија немотивисаних незапослених додатно проблематизује улогу осигурања за случај незапослености као дугорочног стабилизатора.

Наиме, осигурање за случај незапослености обезбеђује незапосленом лицу бенефиције (новчану накнаду) у одређеном делу периода незапослености, али мало чини да се супротстави дугорочној незапослености, па је његова ефикасност као дугорочног стабилизатора ограничена у данашњој економији. Како је у овом раду већ истакнуто, за незапослене новчана накнада обезбеђује стабилност на два начина. Прво, новчана накнада је дизајнирана тако да обезбеди краткорочну стабилност кроз делимичну замену прихода док су незапослени у транзицији између два запослења (или док чекају да буду поново ангажовани од стране ранијег послодавца). Друго, новчана накнада омогућава незапосленом лицу да спроведе обимнију потрагу за запослењем без да буде присиљен да прихвати први слободан (доступан) посао да би могао да плати храну или друге трошкове.⁸

Свет је пун ризика који узрокују штету за људе и имовину из разлога који су ван њихове контроле.

Осигурање нуди могућност заштите од штете у таквим несрећама. Све што треба урадити је да појединци плате периодичне премије, које су сакупљене од

⁶ Katz, L. F., Mayer, B. D., *Unemployment insurance, recall expectations, and unemployment outcomes*, The Quarterly Journal of Economics, Vol. 105, No. 4/1990, стр. 6-7.

⁷ Howell, D. R., Azizoglu, B. M., *Unemployment Benefits and work incentives: the US labour market in the Great Recession*, Oxford Review of Economic Policy, Vol. 27, No. 2/2011, стр. 232.

⁸ Davidson, R. J., *Faster Reemployment Is Not Always Better Employment: The Bonus/Training Conflict in the Personal Reemployment Account Proposal*, стр 4-5, доступно на: <http://www.kentlaw.iit.edu/Documents/Institutes%20and%20Centers/ILW/Jackson%20Louis%20Writing%20Competition/Davidson.pdf> .посећено: јануар 2015. године.

стране осигуравача и користе се да обезбеде надокнаду штете коју доживљавају неколицине међу многима који су осигурани.

Тако је и систем осигурања за случај незапослености контрибутиван и базира се на периодичној уплати доприноса и исплати новчане накнаде.

Оваква законска инфраструктура темељни је разлог сценарија у коме мање ризични незапослени „пуне“ осигурање. Свакако, било би сасвим вештачки истиснути из осигурања принципе узајамности и солидарности. Социјално осигурање постоји да би заштитило оне субјекте који не могу сами да поднесу терете одређеног штетног животног догађаја. У фокусу пажње бројних аутора је, због тога, питање постојања сукоба између начела узајамности и солидарности и праведности и моралности осигурања.

Потребно је сагледати проблем моралног ризика са аспекта повећања праведности, одговорности и моралности осигурања уз поштовање начела узајамности и солидарности и очување заштитне функције социјалног осигурања.

Велики део литературе се фокусира на квантитативно мерење оптималног нивоа бенефиција из осигурања за случај незапослености и присуство моралног ризика.

У зениту пажње треба ставити питање начина исплате бенефиција из осигурања за случај незапослености како би се повећала корисност осигурања за појединце и економију.

3. Фундаментални конфликт и принцип равнотеже

Фундаментални конфликт се огледа у томе да што је боље осигурање против неког непредвиђеног догађаја појединци мање предузимају активности да избегну осигурани догађај, зато што мање подносе пун капацитет последица својих акција.⁹

Дизајн уговора о осигурању мора да представља равнотежу између ризика и иницијативе (мотива) за избегавање ризика. У том смислу, што је већи степен аверзије према ризику и што се више појединци суочавају са ризиком, значајније је за појединце да ублаже ризик. У неким случајевима ефекат мотива је занемарљив.¹⁰

У овом најужем оквиру теоријско и чињенично сазнање упућују на закључак да морални ризик постоји код неприметних понашања осигураника код којих су последице приметне.

⁹ Stiglitz, J. E., *Risk, Incentives and Insurance: The Pure Theory of Moral hazard*, The Geneva Papers of Risk and Insurance, Vol. 8, No. 26/1983, стр. 6.

¹⁰ Главни мотив који појединци имају за избегавање великих саобраћајних незгода је вероватно да би сачували сопствени живот. Чак накнада целокупне материјалне штете не би имала, за већину, значајан утицај на избегавање ризика. Ово, можда, не би било тачно за мање незгоде. Видети више: Stiglitz, J. E., *нав. чланак*, стр. 8.

Проблем моралног ризика настаје због немогућности осигуравача да надгледа активности осигураника. С тим у вези, проблем моралног ризика у осигурању за случај незапослености не би постојао или би био маргинализован уколико би Влада или јавна служба за запошљавање вршила ефикасан мониторинг над активностима незапослених лица корисника права на новчану накнаду.

Анализом физиономије проблема моралног ризика утврђено је да постоје две битне карактеристике моралног ризика. Прва карактеристика је присуство скривене акције. Једна странка (нпр. осигуравач) није у стању да посматра деловање друге стране (нпр. осигураника) с тим у вези морални ризик се често у литератури назива и „ризик скривене намере“. Друга карактеристика моралног ризика је да странка, чији су поступци скривени, или кроз дела или пропусте, повећава вероватноћу "лошег" исхода.¹¹

Кључни моменат у успостављању принципа равнотеже у осигурању, ради повећања његове праведности и одговорности јесте мониторинг над понашањем осигураника.

Према неким истраживањима од раних 1980-их година стопа незапослености је била нижа у Сједињеним америчким државама него у Европи. Једно од објашњења за ниску стопу незапослености и више времена за тражење посла је релативно скроман ниво давања из осигурања и кратко трајање периода примања бенефиција из осигурања у већини држава у САД-у.¹²

Још једно од могућих објашњења негативне корелације између трајања новчане накнаде из осигурања за случај незапослености и каснијег трајања запослења је хипотеза о „негативној селекцији“. „Негативна селекција“ може настати због непосматраних карактеристика (особина) појединаца (непосматрана хетерогеност) а опште је мишљење да доводе до негативне корелације између трајања незапослености и трајања каснијег запослења. Наиме, неки појединци могу имати атрибуте који их чине мање привлачним за послодавце.¹³

На тај начин у први план иступа проблем хетерогености групе незапослених лица. Наиме, поједине групе незапослених, као и појединци, суочавају се различитим препрекама које их спречавају да се врате на тржиште рада, и као таквима, њима су неопходни различити приступи прилагођени

¹¹ Tumay, M., *нав. чланак*, стр. 109.

¹² Подаци указују на то да незапослени Американци имају тенденцију да посвете много више времена тражењу посла него њихове европске колеге. Радним данима, на пример, просечни незапослени у САД-у је провео 41 минут у потрази за послом, у поређењу са европским колегом који је у потрази за послом провео 12 минута. Видети више: Kruger, A. B., Mueller, A., *Job search and Unemployment insurance: New evidence from the time use data*, Journal of Public economics, Vol. 94, 2010, стр. 289.

¹³ Belzil, C., *Unemployment Insurance and Subsequent Job duration: Job Matching vs Unobserved Heterogeneity*, стр. 2, доступно на: <http://www.cirano.qc.ca/pdf/publication/2001s-21.pdf> посећено: јануар 2015. године

њиховим потребама. Искуство многих земаља указује да је кључ који омогућава ефикасност рада служби за запошљавање (и јавних и приватних) које раде на „активирању“ незапослених је да се обезбеди одговарајуће профилисање¹⁴ тих лица, чиме им се обезбеђује подршка која највише одговара њиховим потребама. „Профилисање“ овде означава процес дефинисања одређеног броја група (које се називају профили) које имају различите особине, а затим се незапослени распоређују у одговарајући профил. Кључ је да се оствари одговарајућа „дијагноза“ тренутног стања незапослених лица, укључујући, поред осталог, његов ново мотивације, професионално искуство и баријере за рад.

Теоријски је став да у осигурању за случај незапослености конфликт настаје када незапослени не предузима активности на плану окончања стања незапослености, већ захваљујући осигурању продужава трајање периода незапослености и тражи одговарајуће запослење или пак злоупотређава заштитну функцију осигурања тако што симулира активно тражење запослења.

Надзор (мониторинг) над тражењем посла од стране незапосленог лица може имати одређену улогу у дефинисању „одговарајућег посла“ као критеријума за бенефиције из осигурања. Упутства у Аустралији предлажу да јавне службе за запошљавање треба да занемаре пријаве незапослених за послове за чије добијање имају мало шансе. То приморава незапослене да аплицирају за послове из лепезе која је дефинисана по критеријумима „одговарајућег посла“. Такође у Швајцарској, неке службе за запошљавање врше мониторинг над квалитетом пријава за запослење као и над квантитетом.¹⁵

Према међународним стандардима, лице се сматра незапосленим уколико су кумулативно испуњени следећи услови: 1) да је лице без запослења (не ради за послодавца и није samozапослено); 2) тренутно је расположиво за рад, и 3) тражи запослење. Активни кораци у тражењу запослења, у складу са међународним стандардима, укључују: регистрацију код јавне или приватне службе за запошљавање; конкурисање код послодавца; претрага сајтова за запошљавање. Генерално, да би се једно лице сматало лицем које тражи запослење довољно је да докаже да је предузело бар један активан корак у том правцу.¹⁶

Судећи по искуствима мониторинг од стране осигураваача има значајну улогу и код утврђивања симулованог тражења запослења. Наиме, чак и у

¹⁴ Proppe, M., Hansell, D., *New approach to activating the unemployed: European and international experiences*, KPMG International, 2014, стр. 15.

¹⁵ Видети више: OECD Employment Outlook, *Employability Criteria for Unemployment Benefits*, стр. 133, доступно на <http://www.oecd.org/employment/emp/2079577.pdf> посеђено: фебруар 2015. године

¹⁶ Hussmanns, R., Merhan, F., Varma, V., *Surveys of economically active population, employment, unemployment and underemployment, an ILO manual on concepts and methods*, International Labour Office, Geneva, 1990, стр. 98.

случају да служба прибави доказе да је незапослено лице аплицирало за неки посао, али без успеха, не значи да то лице није стопирало неке пријаве за запослење које би можда биле прихваћене.¹⁷ На пример, подносиоци захтева могу да манипулишу својим одговорима како би били одбијени на интервјуу за посао. На тај начин ова лица прибављају потврду која доказује да активно траже запослење иако је стварност другачија.

У пракси заштите од незапослености стално искрсавају нови проблеми које треба методолошки испитати. Како би се избегло да се систем заштите од незапослености скамени у неком традиционалном оквиру, жива и активна методолошка мисао треба да дизајнира сет алата за решавање конфликта између наступања ризика и иницијативе за избегавање ризика.

Конвенције, препоруке, закони, директиве, смернице, приручници, програми и други легислативни алати могу да имају врло истакнуту улогу на плану успостављања равнотеже између ризика и иницијативе за избегавање ризика. Код стварања ових алата не сме се изгубити из вида стварност у којој ће они бити примењивани. Потребно је што адекватније схватити оно што се у стварности дешава како би се допринело усавршавању и проширивању граница праксе.

Истраживачки алати као што су извештаји, подаци и статистике о моралном ризику, платформе за унапређење капацитета људског ресурса и сл. посебно су значајни за решавање конфликта између ризика и иницијативе за избегавање ризика, јер су приступачни сталном проверавању и истраживачком раду и услед тога подобни за усавршавање, допуне и исправљање како би били адекватни стварности у којој се примењују.

Основна ствар коју треба преиспитати у вези конфликта који настаје у осигурању за случај незапослености као последица моралног ризика су питања шта изазива морални ризик и како се његови ефекти могу ограничити.

Понуђени алати за увођење принципа равнотеже у осигурање за случај незапослености могу, бар у одређеној мери, да раскрче пут према ефикасности осигурања који је присут бројним нормативним и практичним изазовима.

Свакако треба посебно подвући да насупрот преовлађујућем теоријском ставу о великом негативном утицају моралног ризика на ефикасност осигурања за случај незапослености емпиријски докази упућују на то да треба оставити простора за стварање једне солидније искуствене основе која ће омогућити поузданија научна предвиђања онога што се у условима постојања моралног ризика може очекивати.

С тим у вези, неопходан је свеобухватнији приступ који морални ризик и моралност осигурања ставља у службу одговорности.

¹⁷ Faig, M., Zhang, M., Zhang, S., *Effects of extended unemployment insurance benefits on labor dynamics*, Macroeconomic Dynamics, Cambridge University Press, 1365-1005/15, стр. 5.

4. Одговорно осигурање и принцип сразмерности

Незапосленост и нестабилност запослења нису само извор нестабилности и неуспеха у економији једне земље, већ представљају и знатан лични терет за појединце.

Као последице постојања проблема моралног ризика незапосленост и нестабилност запослења остављају отворено питање како дати незапосленим лицима подстицај да ураде “праву ствар”.

Како су модерна теоријска сазнања по свом захтеву и по својим амбицијама шира од експерименталних доказа треба морални ризик сагледати у светлу остваривања принципа сразмерности.

Из почетне теоријске визије о проблему моралног ризика у осигурању за случај незапослености проблеми који се налазе у жаришту бројних истраживања тичу се квантитативног мерења утицаја моралног ризика на ефикасност осигурања као дугорочног стабилизатора у економским односима.

Један од начина на који тржиште реагује на проблем моралног ризика и обезбеђење принципа сразмерности је увођење делимичног осигурања.

Основна идеја овог института је да појединци имају подстицај да воде рачуна о избегавању ризика. Применом делимичног осигурања осигураници сноси већи ризик од онога што би желели.

Како се незапослена лица понашају у складу са властитим интересом тако само делимично покривање терета, који настају наступањем ризика незапослености од стране осигураваача, може имати позитиван утицај на њих да предузимају мере и акције на плану бржег напуштања стања незапослености. На овај начин се умањује значај и утицај моралног ризика у осигурању за случај незапослености и повећава његова ефикасност и одговорност.

Са становишта начела зависности права од улагања и контрибутивне природе система осигурања за случај незапослености висина права из осигурања условљена је висином уплаћиваних доприноса. Услед тога, применом мера које мењају начин финансирања, на нормативном плану могуће су промене које би увеле принцип неједнаке поделе терета уплате доприноса. Како је већ раније констатовано, мање ризични запослени “пуне” осигурање. Из укупног фонда прикупљених средстава исплаћују се бенефиције лицима која су остала без запослења, а која испуњавају законом прописане услове за остваривање права из осигурања. С тим у вези, јасна је примена начела узајамности и солидарности, као што је јасно да социјално осигурање које данас познајемо не би могло да постоји без ових фундаменталних принципа. Са друге стране, оправдано се отвара дискусија око проблема остваривања начела сразмерности чија примена у великој мери доприноси праведности и одговорности осигурања.

Законска инфраструктура осигурања за случај незапослености треба да инкорпорира асиметрију у погледу висине доприноса које уплаћују високоризични и мање ризични запослени. Нормативни притисак треба

извршити у правцу неједнаке поделе терета уплате доприноса тако што би, на пример, запослени који су у већој опасности да остану без запослења, па се сматрају високоризичним, у фонд осигурања за случај незапослености уплаћивали виши износ доприноса.

Са друге стране, посматрајући систем осигурања за случај незапослености са аспекта услова за остваривање бенефиција може се констатовати његова ригидност. Да би били подобни за остваривање права из осигурања за случај незапослености појединци морају да буду радно ангажовани у одређеном периоду, морају бити расположиви за рад и одмах спремни да раде, затим, да су остали без запослења без своје кривице и воље, као и да активно траже посао.¹⁸

Међутим, насупрот преовлађујућем теоријском ставу о великом негативном утицају моралног ризика на ефикасност осигурања, емпиријски докази упућују на потребу корекције услова подобности у правцу смањења њихове ригидности.

У том смислу треба ублажити услов подобности који се тиче понашања незапосленог лица, тако што ће незапослени имати право на новчану накнаду из осигурања уколико је својевољно напустио посао из убедљивих породичних разлога. Убедљивим породичним разлозима, у смислу овог услова подобности, сматрају се, нарочито, насиље у породици, болест или инвалидност члана уже породице или пресељење због запослења супружника.¹⁹

У овом случају принцип сразмерности посебно добија на значају полазећи од тога да су и лица која су својевољно напустила посао из убедљивих породичних разлога уплаћивала доприносе у фонд осигурања, а разлози за добровољно напуштање стања запослености се сматрају оправданим.

У правцу стварања одговарајућег нормативног оквира система заштите од незапослености треба отворити питање увођења могућности избора у осигурање. Ово питање нарочито треба анализирати са аспекта субјектата на страни осигуравача. Наиме, увођење приватног осигурања које би постојало паралелно и равноправно са јавним осигурањем има како предности тако и недостатке.

Предност приватног осигурања је у томе што се не суочава са моралним ризиком, са којим се суочавају власти, тј. јавно осигурање, или бар не у мери у којој се суочава јавно осигурање. Међутим, недостатак приватног осигурања је у томе што не може да спроведе шему уплате доприноса као што може јавно осигурање.

¹⁸ На тај начин, услови за остваривање права из осигурања једним делом су везани за раније радно ангажовање, док су са друге стране повезани са понашањем незапосленог лица, како у току трајања периода незапослености тако и у току ранијег радног ангажовања.

¹⁹ Shaifer, H. L., *Identifying Key barriers to Unemployment Insurance for Disadvantaged Workers in the United States*, Journal of Social Policy, Vol 39, No 3/2010, стр. 445.

На путу своје ефикасности приватно осигурање се сусреће са два извора нестабилности. Најпре, то су нелегална понашања осигураника предузета у намери да доведу до наступања осигураног догађаја, а затим то су легална понашања осигураника предузета у намери да у што већој мери искористе бенефиције из осигурања.

Значајна последица увођења оваквог избора у осигурање за случај незапослености је “истискивање” из утакмице добровољног јавног осигурања.

Основна сврха осигурања за случај незапослености је, без сумње, обезбеђење појединаца од губитка зараде услед престанка запослења. Међутим, постоји тврдња да осигурање за случај незапослености продужава трајање периода незапослености због свог утицаја на напор који незапослена лица улажу за тражење новог запослења. Као општа појава, морални ризик се може дефинисати као тенденција осигурања да промени мотив појединца да спречи губитак. Опасност од моралног ризика постоји када радње које су предузете од стране осигураника утичу на вероватноћу наступања ризика, али које не могу бити посматране од стране осигуравача.

С тим у вези, за дизајнирање праведног и одговорног осигурања за случај незапослености посебан значај има начело сразмерности које се у осигурање уводи неједнаком поделом терета уплате доприноса, проширењем круга лица која имају право на бенефиције и увођењем избора у осигурање.

5. Закључне напомене

Идеје о стварању одговорног осигурања за случај незапослености базираног на координацији начела узајамности, солидарности, равнотеже и сразмерности, по својој природи су веома амбициозне.

Међутим, изван спора је да осигурање за случај незапослености осим што је социјално треба да буде и одговорно.

Практични интереси захтевају да мере нормативне интервенције у систем заштите од незапослености обухвате увођење института као што су делимично осигурање, неједнака подела терета уплате доприноса, проширење круга лица који имају право на бенефиције из осигурања и увођење избора у осигурање.

Ревизијом политике заштите од незапослености лако је уочити да традиционални, контрибутивни, систем осигурања за случај незапослености који се базира на уплати доприноса и исплати новчане накнаде нема велику шансу у борби против растуће стопе незапослености.

С тим у вези, у зениту пажње креатора политике заштите од незапослености, треба да буде идеја о решавању конфликта између наступања ризика и иницијативе за избегавање ризика.

Идеја о праведном и одговорном осигурању није нова, али са друге стране, никада није престајала да буде актуелна. Разлог придавања великог значаја увођењу одговорности у осигурање за случај незапослености је смањење стопе незапослености и обезбеђење транзиције према стабилном запослењу.

Тако, стабилност запослења представља лајт мотив и жељени исход формирања једног новог модела заштите од незапослености.

*Jelena Janković, PhD student
Faculty of Law, University of Niš*

MORAL HAZARD IN THE UNEMPLOYMENT INSURANCE

Summary

Starting from the theoretical assumption that unemployment insurance can affect behavior change of unemployed person, the author analyzes the possibilities for legislative intervention in the system of unemployment insurance in order to find solutions to the problem of moral hazard and improving liability of insurance. This paper is an attempt to design a set of solutions for the fundamental conflict that arises between the occurrence of the risk of unemployment and initiatives of the unemployed person to avoid risks. The subject of research is seen through the prism of the basic principles of social security, as well as the principle of balance and proportionality. This paper analyzes the relationship between moral hazard and morality of insurance, through the introduction of liability in insurance. Certainly, the proposed regulatory infrastructure system of unemployment insurance has not the potential to eradicate moral hazard, but some positive effects on reducing unemployment and ensuring the transition to stable employment can be expected.

Key words: *moral hazard, liability insurance, unemployment.*

Литература

- Acemoglu, D., Shimer, R., *Efficient Unemployment Insurance*, The Journal of political economz, Vol. 107, No. 5/1999.
- Baker, T., *On the Genealogy of Moral Hazard*, Texas Law Review, Vol 75, No 2/1996.
- Belzil, C., *Unemployment Insurance and Subsequent Job duration: Job Matching vs Unobserved Heterogenity*, доступно на: <http://www.cirano.qc.ca/pdf/publication/2001s-21.pdf> посећено: јануар 2015. године

- Davidson, R. J., *Faster Reemployment Is Not Always Better Employment: The Bonus/Training Conflict in the Personal Reemployment Account Proposal*, доступно на: <http://www.kentlaw.iit.edu/Documents/Institutes%20and%20Centers/ILW/Jackson%20Louis%20Writing%20Competition/Davidson.pdf>
- Katz, L. F., Mayer, B. D., *Unemployment insurance, recall expectations, and unemployment outcomes*, *The Quarterly Journal of Economics*, Vol. 105, No. 4/1990.
- Kruger, A. B., Mueller, A., *Job search and Unemployment insurance: New evidence from the time use data*, *Journal of Public economics*, Vol. 94, 2010.
- OECD Employment Outlook, Employability Criteria for Unemployment Benefits, доступно на <http://www.oecd.org/employment/emp/2079577.pdf> посећено: фебруар 2015. године, посећено: јануар 2015. године.
- Proppe, M., Hansell, D., *New approach to activating the unemployed: European and international experiences*, KPMG International, 2014.
- Rubinstein, A., Yaary, M. E., *Repeated insurance Contracts and Moral hazard*, *Journal of economic theory*, Vol 30, 1983.
- Stiglitz, J. E., *Risk, Initiatives and Insurance: The Pure Theory of Moral hazard*, *The Geneva Papers of Risk and Insurance*, Vol. 8, No. 26/1983.
- Shaifer, H. L., *Identifying Key barriers to Unemployment Insurance for Disadvantaged Workers in the United States*, *Journal of Social Policy*, Vol 39, No 03/2010.
- Tumay, M., *Asymmetric Information and Adverse Selection in Insurance Markets: The problem of Moral hazard*, *Yonetim ve Economy*, Vol 16, No 1/2009.
- Faig, M., Zhang, M., Zhang, S., *Effects of extended unemployment insurance benefits on labor dynamics*, *Macroeconomic Dynamics*, Cambridge University Press, 1365-1005/15, 2015.
- Howell, D. R., Azizoglu, B. M., *Unemployment Benefits and work incentives: the US labour market in the Great Recession*, *Oxford Review of Economic Policy*, Vol. 27, No. 2/2011.
- Husmanns, R., Merhan, F., Varma, V., *Surveys of economically active population, employment, unemployment and underemployment, an ILO manual on concepts and methods*, International Labour Office, Geneva, 1990.

CIP - Каталогизација у публикацији
- Народна библиотека Србије, Београд

338.46:34(082)

МЕЂУНАРОДНИ научни скуп Услуге и одговорност
(2017 ; Крагујевац)

Услуге и одговорност : [зборник реферата са
Међународног научног скупа
одржаног 19. маја 2017. године] / уредник Миодраг
Мићовић. - Крагујевац :
Правни факултет Универзитета,
2017 (Крагујевац : Графопромет). - 1137 стр. ; 25 см

"Зборник реферата са Међународног научног скупа
одржаног 19. маја 2017. године,
на Правном факултету у Крагујевцу." --> прелим. стр. -
Тираж 100. - Напомене и библиографске референце
уз текст. - Библиографија уз сваки рад. - Summaries.

ISBN 978-86-7623-074-7

1. Мићовић, Миодраг, 1954- [уредник]

2. Правни факултет (Крагујевац)

а) Услужне делатности - Правни аспект - Зборници

б) Услуге - Правна

заштита - Зборници

COBISS.SR-ID 233637132

